

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขา และเงื่อนไข การเปลี่ยนแปลงรูปแบบวัฒนธรรมของชุมชนชาวเขา ใน 3 ด้าน คือ วัฒนธรรมการแต่งกาย วัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือน และวัฒนธรรมการบริโภค โดยการศึกษาพื้นที่บ้านพญาทอง ตำบลศรีถ้อย อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่กำหนดประเด็น การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มี ส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล แยกแยะเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลโดยการบรรยาย การวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง

1.1 การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการแต่งกาย

จากการศึกษารูปแบบการแต่งกายในปัจจุบันทั้งชายและหญิงจะมีอยู่ 3

ลักษณะ คือ

- การแต่งกายชุดประจำเผ่า แต่เป็นลักษณะการตัดเย็บด้วยวิธีการสมัยใหม่ มีการประดับด้วยลวดลายแปลกตามากขึ้น นิยมสวมใส่กันในพิธีกินวอ และ ในงานพิธีที่ทางราชการจัด

- การแต่งกายแบบผสมผสานระหว่างแบบเสื้อผ้านพื้นราบและชุดประจำเผ่า คือ สวมเสื้อยืด เสื้อเชิ้ต นุ่งกางเกง ผ้าซิ่นชุดประจำเผ่า สวมเสื้อประจำเผ่า นุ่งกางเกง และผ้าถุงแบบคนพื้นราบ

- แต่งกายแบบคนพื้นราบ นำการแต่งกายแบบคนพื้นราบเข้ามาทั้งหมด โดยจะนิยมสวมใส่ในชีวิตประจำวันทั้งชายและหญิง ในทุกเพศทุกวัย

ในชีวิตประจำวันทั่วไป คนในชุมชนจะนิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าแบบคนพื้นราบเป็นส่วนใหญ่ ส่วนในงานพิธี “กินวอ” หรืองานพิธีที่ทางราชการจัดก็จะนิยมใส่ชุดประจำเผ่ามูเซอแดง แต่ในขณะเดียวกันก็จะมีบางคนที่แต่งกายแบบคนพื้นราบ ปัจจุบันฝ่ายชายจะไม่ค่อยนุ่งชุดประจำเผ่า แต่ฝ่ายหญิงจะยังคงนิยมมากกว่า ซึ่งสังเกตเห็นได้ชัดเจนในประเพณีกินวอ ชาวมูเซอนิยมตกแต่งเสื้อผ้าร่างกายด้วยเครื่องประดับเงิน ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สวมใส่ คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีเวลาสวมชุดแต่งกายประจำเผ่าก็จะประดับเครื่องเงินมากเป็นพิเศษ

รูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมการแต่งกายเป็นรูปแบบของการผสมผสานทางวัฒนธรรมจากเดิมที่สวมชุดประจำเผ่าก็มีการยืมวัฒนธรรมของคนพื้นราบเข้ามา ซึ่งการรับอย่างเต็มรูปแบบนั้นมีจำนวนมาก คนในหมู่บ้านจะนิยมสวมชุดแต่งกายแบบคนพื้นราบ มีการเลือกรับสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองเข้ามา กลุ่มคนในชุมชนทุกกลุ่ม เด็กผู้ใหญ่ ตลอดจนผู้สูงอายุก็จะสวมชุดแต่งกายแบบคนพื้นราบในชีวิตประจำวันเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ในวัฒนธรรมการแต่งกายยังมีการปรับเปลี่ยนจากเดิมเล็กน้อย โดยมีการปรับของเก่าให้เข้ากับของใหม่ และของใหม่ให้เข้ากับของเก่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในชุดประจำเผ่าที่มีการตัดเย็บด้วยเครื่องจักรและตกแต่งลวดลายที่แปลก แตกต่างออกไปจากเดิม รวมทั้งมีการนำชุดแต่งกายประจำเผ่ามานุ่งรวมกับเสื้อผ้าแบบพื้นราบ

สำหรับเงื่อนไขปัจจัย ที่ส่งผลให้เกิดรูปแบบการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมการแต่งกายในชุมชนบ้านพญาทองที่สำคัญได้แก่

- ค่านิยมของคนในสังคม ที่ยอมรับวัฒนธรรมของการแต่งกายของคนพื้นราบเข้ามาเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง สร้างความมั่นใจ ใช้เครื่องแต่งกายเป็นตัวแทนของความทันสมัยและความเจริญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาที่จำเป็นต้องมีการพบปะกับชุมชนพื้นราบ

- การติดต่อกับหมู่บ้านพื้นราบโดยออกไปติดต่อค้าขาย การออกไปรับจ้างทำงาน ออกไปเรียนหนังสือ เป็นเงื่อนไขที่ทำให้คนในชุมชนรับเอาวัฒนธรรมการแต่งกาย

แบบคนพื้นราบเข้ามา และด้วยการคมนาคมในปัจจุบันที่สะดวกสบาย ยิ่งทำให้การเดินทางเข้าออกหมู่บ้านเกิดขึ้นโดยง่ายมากขึ้น

- สภาพของอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป สภาพอากาศในปัจจุบันในช่วงฤดูหนาวจะไม่หนาวมากนัก แต่ในฤดูร้อนจะร้อนจัด ดังนั้นชาวบ้านในชุมชนจึงเลือกสวมใส่เสื้อผ้าแบบคนพื้นราบในชีวิตประจำวัน เนื่องจากสวมใส่สบายมากกว่า

1.2 การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือน

การสร้างบ้านเรือนของชุมชนบ้านพญาทองในปัจจุบัน มี 3 ลักษณะ

- การปลูกเรือนแบบเดิม โครงสร้าง ส่วนประกอบต่าง วัสดุต่าง ๆ เหมือนเดิม ฝาผนังทำด้วยฟาก หลังคามุงด้วยวิธีการไผคา มี 38 หลังคาเรือน
- การปลูกเรือนแบบฝาเรือนทำด้วยไม้แผ่น หลังคามุงด้วยวิธีการไผคา รูปแบบโครงสร้างส่วนต่าง ๆ ของบ้านเรือนเหมือนเดิม มี 10 หลังคาเรือน
- การปลูกเรือนแบบคนพื้นราบ ฝาเรือนทำด้วยไม้แผ่น หลังคามุงด้วยกระเบื้อง สังกะสี โครงสร้างตัวบ้านเปลี่ยนรูปแบบไป มี 4 หลังคาเรือน

จากการศึกษา การสร้างบ้านเรือนของชาวเขาเผ่ามูเซอแดง บ้านพญาทองในปัจจุบันพบว่า ยังคงเป็นแบบเดิมอยู่มาก ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการมุงหลังคา มีการเปลี่ยนวัสดุจากฟากเป็นไม้แผ่นในการทำฝาเรือน แต่โครงสร้าง รูปทรงและส่วนประกอบต่าง ๆ ของตัวบ้านยังคงเหมือนเดิม อย่างไรก็ตามในหมู่บ้านได้มีผู้เริ่มสร้างบ้านแบบคนพื้นราบ แม้ว่าจะเป็นเพียงไม่กี่หลัง แต่ก็เป็นการเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด

ผลการวิเคราะห์รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนของชาวเขาบ้านพญาทอง พบว่าเป็นแบบปรับเปลี่ยนจากเดิมเล็กน้อย เป็นการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการเลียนแบบวัฒนธรรม โดยเลียนแบบการสร้างบ้านเรือนตามแบบคนพื้นราบ โดยนำมาเพียงบางส่วน ตามความพร้อมและสภาพเศรษฐกิจของแต่ละครอบครัว ที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบตามแบบอย่างคนพื้นราบโดยสิ้นเชิงนั้น ก็จะเป็นครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีซึ่งในชุมชนจะมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้น

สำหรับเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนในหมู่บ้านพญาทองนั้น ได้แก่

- ทักษะและค่านิยมของคนในสังคม ที่จะมองว่าคนที่มีฐานะดี จะต้องสร้างบ้านด้วยไม้ โดยอาศัยรูปแบบของตัวบ้านแบบคนพื้นราบในการกำหนดฐานะทางสังคม และเศรษฐกิจของผู้เป็นเจ้าของ และในอนาคตมีแนวโน้มในการรับเอาวัฒนธรรมการสร้างบ้านเรือนเข้ามา มีจำนวนมากเพิ่มขึ้น
- การติดต่อกับหมู่บ้านคนพื้นราบ ซึ่งจะมีการติดต่อกันอยู่เป็นประจำ เป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเลียนแบบวัฒนธรรมจากคนพื้นราบเข้ามาโดยตรง

1.3 การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภค

การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมการบริโภคของชุมชนชาวเขาหมู่บ้านพญาทองในปัจจุบัน พบว่า แหล่งอาหารในการบริโภคได้มาจาก

- การปลูกพืชผัก การเลี้ยงสัตว์ ไร่รับประทาน เช่น ข้าว ผักกาด พริก เป็นการปลูกตามไร่ของตนเอง เป็นการปลูกตามฤดูกาล การเลี้ยงสัตว์ไว้เป็นอาหาร เช่น หมู ไก่ จะเลี้ยงตามธรรมชาติ ให้ออกหากินเอง
- การหาของป่าเป็นอาหารตามฤดูกาล เป็นป่าที่อยู่ใกล้หมู่บ้าน เช่น หน่อไม้ เห็ด ผักกูด ไข่มดแดง แมงมัน ไก่ป่า
- การออกไปซื้อที่หมู่บ้านคนพื้นราบ จะไปซื้อจำพวกอาหารแห้ง เช่น ข้าว เหลือ น้ำปลา อาหารกระป๋อง ปลาแห้ง มักนิยมซื้อจำนวนมาก
- ร้านขายของชำภายในหมู่บ้าน จะซื้ออาหารแห้ง เช่น ไข่ไก่ มาม่า ปลากระป๋อง จะซื้อทีละน้อย มาม่า 1 ซอง ไข่ไก่ 1-2 ฟอง เป็นต้น
- พ่อค้า แม่ค้า มาขายของในหมู่บ้าน จะมีขายทั้งของสดและของแห้ง และอาหารสำเร็จรูป เช่น เนื้อสัตว์ ผักสด ปลาทุ ปลาแห้ง ขนมน้ำเงี้ยว ของหวานต่าง ๆ

ข้าวเจ้าที่ได้จากการเพาะปลูก เป็นอาหารหลักของชาวเขาเผ่าแดง ส่วนกับข้าวในแต่ละมื้อจะประกอบด้วยเพียง 1-2 ชนิดเท่านั้นและกรรมวิธีการปรุงก็จะง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากซับซ้อนแต่อย่างใด มีพริกกับเกลือเป็นหลัก เนื่องจากนิยมทานเผ็ดและเค็ม นอกเหนือจากอาหารที่หาได้ภายในท้องถิ่นแล้ว อาหารแห้งที่หาซื้อจากร้านค้า ก็จะนำมาปรุงด้วยกรรมวิธีที่ง่าย ๆ เช่นเดียวกัน ในอาหารบางอย่างก็อาจจะมีการเพิ่มเติม เครื่องปรุงรสมากขึ้น อาหารสำเร็จรูปที่พ่อค้า แม่ค้านำมาขายในหมู่บ้านเป็นประจำทุกวันก็ได้รับความนิยมมาก เช่น ไก่ทอด ขนมน้ำเงี้ยว ขนมหวานชนิดต่าง ๆ

จากการศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภค มีลักษณะของการผสมผสานทางวัฒนธรรม ซึ่งยังคงมีการนำเอาอาหารในท้องถิ่นมาบริโภคอยู่ แต่จะรับเอาวัฒนธรรมการซื้อจากร้านค้า พ่อค้า แม่ค้า ที่เข้ามาขาย โดยกรรมวิธีผลิตก็จะยังคงง่าย ๆ เหมือนเดิม และจะมีการปรับเปลี่ยนจากเดิมเล็กน้อย คือ มีการเพิ่มเครื่องปรุงรสเข้าไปในอาหารชนิดต่างๆ เช่น ผงชูรส กะปิ น้ำปลา มีการทดลองซื้ออาหารสำเร็จรูป ทั้งอาหารคาว – หวาน จากพ่อค้า แม่ค้า ที่นำมาขายซึ่งคนในชุมชนทุกเพศทุกวัย ต่างก็ยอมรับวัฒนธรรมการบริโภคแบบใหม่เข้ามา

สำหรับเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมการบริโภคนั้น ได้แก่

- จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น เมื่อคนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่พื้นที่ทำกินมีจำนวนจำกัด อาหารที่ผลิตและหาได้จากธรรมชาติมีไม่เพียงพอ ก็ทำให้มีการซื้ออาหารแห้ง อาหารสำเร็จรูปจากภายนอกเข้ามารับประทาน
- การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีมาก แหล่งอาหารตามธรรมชาติถูกเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่ทำการเกษตร เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ อาหารตามธรรมชาติก็มีไม่เพียงพอ จึงมีการรับวัฒนธรรมการซื้อมาบริโภคเข้ามา
- มีการติดต่อกับคนพื้นราบ การติดต่อกับคนพื้นราบเป็นประจำ ทำให้มีการรับเอาวัฒนธรรมการบริโภคของคนพื้นราบเข้ามา

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง รูปแบบการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่ามูเซอแดงนี้ พบประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผล คือ ในเรื่องทัศนคติของสังคมต่อการเปลี่ยนแปลง

ค่านิยมของคนในสังคม คือ เหตุผลที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คนในชุมชนได้พยายามสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง ความเชื่อมั่น ความมั่นคงในการดำเนินชีวิต คือสิ่งที่ทุกคนต้องการ ภาพลักษณ์ที่คนพื้นราบมองมาเกี่ยวกับการแบ่งแยกชนชั้นทำให้คนในชุมชนรับการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างภาพพจน์ใหม่ๆให้ตนเองดูดีขึ้น ดังจะเห็นว่าเวลาที่ออกไปติดต่อบุรุษหรือค้าขายกับภายนอกชุมชนก็จะไม่มีการนุ่งชุดประจำเผ่า แต่จะแต่งกายแบบคนพื้นราบแทน

ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์ (2524 , หน้า 21) กล่าวว่า “เมื่อใดก็ตามที่ความคิดของคนในสังคมเปลี่ยน เมื่อนั้นย่อมมีการเปลี่ยนแปลงในด้านพฤติกรรม ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญอย่างหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม”

จากการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมในด้านต่างๆไม่คงที่ เป็นรูปแบบของการเคลื่อนไหวมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ คือ ปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะว่าตราใดก็ตามที่คนในชุมชนมีค่านิยมที่เหมือนกันว่า วัฒนธรรมภายนอกที่รับเข้ามาเป็นสิ่งที่ดีกว่า สมาชิกภายในชุมชนก็จะรับเอาวัฒนธรรมของสังคมอื่นมาปฏิบัติอยู่เสมอ ทั้งนี้จะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยเหตุต่าง ๆ และเมื่อมีการติดต่อสัมพันธ์กันเป็นระยะเวลานาน ก็ย่อมจะมีโอกาสที่จะรับวัฒนธรรมของคนอื่นได้มาก การผสมผสานทางวัฒนธรรมจะมีมากขึ้น

ซึ่งสอดคล้องกับงานของ สุพิศรา สุภาพ (2540) ที่กล่าวว่า “บุคคลในวัฒนธรรมใดก็มักจะปฏิบัติไปตามวัฒนธรรมนั้น และจะมีพฤติกรรมคล้ายๆกับคนอื่นในสังคมนั้น” เราจะเห็นได้ว่าบุคคลใดเกิดในสังคมใดก็จะเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่แล้วในสังคม แต่ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมก็จะเป็นสิ่งไม่คงที่ วัฒนธรรมเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคมและจิตใจของมนุษย์

การติดต่อกับสังคมอื่นก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจที่ทำให้เกิดรูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้มาก การติดต่อสื่อสารกันระหว่างต่างชุมชนเกิดขึ้นได้ง่าย ทั้งนี้เนื่องจากระบบคมนาคมที่ทันสมัย การติดต่อค้าขายและอื่นๆ จะเห็นได้ชัดจากการศึกษาที่พบว่าคนเรามีโอกาสที่จะรับวัฒนธรรมบางส่วนจากสังคมที่อยู่ใกล้เคียงกัน เช่น ชุมชนชาวเขาบ้านพญาทอง อยู่ใกล้เคียงกับชุมชนพื้นราบก็จะรับเอาวัฒนธรรมแบบคนพื้นราบเข้ามา รองศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์ (2540 , หน้า 32) กล่าวว่า “การรับเอาวัฒนธรรมของสังคมอื่นเข้ามา ในระยะแรกอาจเรียกว่าเป็นการยืมวัฒนธรรม แต่เมื่อนานๆ ไปเข้า การยืมก็จะกลายเป็นการรับซึ่งการยืมและการรับวัฒนธรรมนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม”

กลุ่มเด็กนักเรียนที่ต้องเข้าไปศึกษาต่อในชุมชนพื้นราบก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ มีโอกาสจะรับเอาวัฒนธรรมของชุมชนพื้นราบไว้ได้มาก ทางโรงเรียนจะถ่ายทอดระบบคิด และเผยแพร่วัฒนธรรมส่วนกลางโดยเด็กนักเรียนจะไม่ค่อยรู้ตัว แต่จะค่อยๆ ซึมซับเข้าไปใน

วิถีปฏิบัติ และในเวลาเดียวกันเด็กนักเรียนที่พักอาศัยอยู่กับครอบครัวของคนพื้นราบก็จะรับเอาวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของคนพื้นราบมาปฏิบัติด้วยเช่นกัน

สุพัตรา สุภาพ (2542 , หน้า 38) กล่าวถึงสุภาษิตไทยว่า “เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม” และ “เข้าฝูงหงษ์ก็กลายเป็นหงษ์ เข้าฝูงกาก็กลายเป็นกา” ซึ่งจะมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น เมื่อนักเรียนกลุ่มเหล่านี้กลับเข้าไปในชุมชน พวกเขาจะนำเอาวัฒนธรรมของคนพื้นราบกลับเข้าไปใช้ และอาจจะดูเหมือนว่าเป็นพฤติกรรมที่ทำตามปกติ

เมื่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมมีมากก็มีส่วนทำให้เกิดรูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เช่น อากาศร้อนมากขึ้นก็เป็นเหตุผลที่ทำให้คนไม่อยากสวมใส่เสื้อผ้าที่หนาๆ ก็เลยเลือกสวมเอาวัฒนธรรมการแต่งกายที่สวมใส่สบาย เรียบง่ายเข้ามาแทน เมื่อหญาคาในหมู่บ้านมีจำนวนน้อยลง คนในชุมชนก็จะรู้จักที่จะไผคาขึ้นมาใช้ เนื่องจากการไผคาจะช่วยในการประหยัคหญาคาได้มากที่สุดทีเดียว แหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ใกล้หมู่บ้านเริ่มขาดแคลน น้ำแห้งขอดในฤดูแล้ง ชาวบ้านก็จะทำปะปาภูเขา เพื่อนำน้ำจากบนภูเขามาใช้ซึ่งก็ได้ความช่วยเหลือจากทางราชการ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในสังคมแต่ก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยต่างๆ อีกหลายประการ

จากการศึกษา ทำให้พบว่าการอพยพเคลื่อนย้ายของชุมชนมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้มาก เช่น สภาพพื้นที่หมู่บ้านที่เปลี่ยนไป ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดิน สภาพดินฟ้าอากาศ สิ่งเหล่านี้ล้วนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ต่อไป ในธรรมชาติของคนแล้ว เราต้องการความอยู่รอดปลอดภัย ดังนั้นคนจึงพยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเสมอ

จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นทำให้คนมีโอกาสที่จะแข่งขันกันสูงขึ้น และถ้าหากทรัพยากรในธรรมชาติมีไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรในชุมชนก็ต้องคิดหาทางที่จะนำเอาสิ่งใหม่ๆ และวัฒนธรรมใหม่ๆ เข้ามาเพื่อใช้แก้ไขปัญหาต่อไป จำนวนของประชากร และความหนาแน่นของประชากร จะส่งผลต่อลักษณะของวัฒนธรรมได้มาก เพราะทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จะถูกจำกัดลง ทำให้รูปแบบพฤติกรรม การดำรงชีวิตของผู้คนเปลี่ยนไปได้ จากเดิมที่เคยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เห็นอกเห็นใจกัน ก็จะเปลี่ยนเป็นความเห็นแก่ตัวมากขึ้น การที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนท่ามกลางกัน ทำให้ความสัมพันธ์

ทางสังคมและความสัมพันธ์ในครอบครัวลดน้อยลงไปด้วย สภาพความเป็นสังคมเมืองจะเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีความเป็นสังคมเมืองมากขึ้นวิถีชีวิตของคนก็จะเปลี่ยนแปลงไป

ข้อเสนอแนะ

1. วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมเป็นแบบพอยู่พอกิน ทำให้คนในชุมชนมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีความรักใคร่สามัคคี แต่วัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามาทำให้คนในชุมชนเกิดความฟุ้งเฟ้อ ทำให้เกิดความเหินแกล้ว การแก่งแย่งแข่งขันกัน ในข้อนี้คนในชุมชนควรได้เกิดความรู้สึก

2. หน่วยงานของรัฐควรจะมีบทบาทในการปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนรักและหวงแหนในวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง เพื่อจะได้อนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองให้ดำรงอยู่ต่อไป

3. โรงเรียนในชุมชนควรจะมีบทบาทของตนเองจากที่เคยถ่ายทอดระบบคิดและวัฒนธรรมส่วนกลางเพียงอย่างเดียว ควรหันมาให้ความสนใจในเรื่องวัฒนธรรมในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในครั้งต่อไป

วัฒนธรรมของชาวเขาในแต่ละกลุ่มแต่ละเผ่า ต่างก็มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองที่คนรุ่นลูกหลานควรต้องอนุรักษ์และสืบทอดให้คงอยู่ต่อไป คงเป็นที่น่าเสียดายหากต้องถูกเปลี่ยนแปลงและถูกครอบงำโดยวัฒนธรรมใหม่ๆที่เข้ามา ซึ่งวัฒนธรรมเดิมอาจสูญหายไปได้ในที่สุด

ในการวิจัยครั้งต่อไปน่าจะมีการศึกษาถึง การดำรงอยู่ทางวัฒนธรรมของชาวเขาบางเผ่า ว่ามีกระบวนการคิดอย่างไรในการสืบทอดวัฒนธรรมประจำเผ่าของตนเองให้ยังคงอยู่ดังเช่น หมู่บ้านของชาวเขาเผ่าอาข่า ที่อยู่ใกล้กับหมู่บ้านพญาทอง เหตุผลก็คือ ทั้งที่อยู่ใกล้กับชุมชนของคนพื้นราบมากกว่า แต่ยังคงมีวัฒนธรรมที่เป็นแบบดั้งเดิม อาทิ การแต่งกาย การสร้างบ้านเรือนที่เป็นของชุมชน